

KLIMA

5-10

Norsk magasin for klimaforskning

Tidlige advarsler – sen læring

Mer og mindre vann i Himalaya
Hva styrer klimavariasjonene?

°CICERO

Senter for klimaforskning

www.cicero.uio.no

Center for International Climate and Environmental Research - Oslo

Klimakatastrofer og diplomati

ILAN KELMAN

forsker, CICERO Senter for klimaforskning
(ilan.kelman@cicero.uio.no)

I november 2001 sveipet orkanen Michelle over Cuba. Dette var den kraftigste stormen som har rammet øya i Fidel Castros tid. Svært gode tiltak på forhånd og en befolkning som fulgte ordre om evakuering, minimaliserte antall skadde. Likevel var skadene omfattende, Cuba hadde behov for hjelp utenfra – og til tross for sin langvarige opposisjon til Cubas leder Fidel Castro, tilbød USAs regjering sin hjelp. Havana avsto imidlertid fra hjelpen, noe som førte til én måneders diplomatisk spill som endte opp med at Cuba kjøpte mat fra amerikanerne i stedet for å ta imot donasjoner.

Hvorfor overskygget ikke katastrofen stridighetene mellom Cuba og USA, og er dette et typisk tilfelle? Forskning omkring diplomati i katastrofesituasjoner kan bidra til å besvare disse spørsmålene og utdype hvordan og hvorfor forsøk på å håndtere katastrofer i forkant og etter at de inntrer, ikke skaper fred. Klimaangivelser som ekstremvær har så langt ikke bidratt til noen varig løsning på konflikter. I stedet er det slik at minnet om en katastrofe blekner raskt,

«Bør katastrofediplomati tilstrebes? Er det rimelig å knytte katastrofer til fred?»

og den vanlige politiske hverdagen fortsetter. Det er til og med eksempler på at en felles klimatrussel eller håndtering av en katastrofe kan skape konflikter eller forverre eksisterende konflikter.

I bunn og grunn kan politikk være så ufølsom at politisk nag overgår det å redde liv under katastrofer. Klimaendringene er en trussel som illustrerer dette. Vi har skapt en global, langvarig katastrofe som må håndteres øyeblikkelig. Den bitre tonen i forhandlingene og de uåtgripelige resultatene viser hvor lett det er for verdens ledere å dvele ved uenigheter mens verden brenner. Men mangelen på katastrofediplomati maskerer også viktig klimarelatert samarbeid som «fiender» ofte holder på med. Til tross for stridighetene mellom regjeringene på Cuba og i USA, har forskere lenge samarbeidet om spørsmål knyttet til orkaner og klimaendringer, spesielt omkring modellering og



overvåking. Muligens er disse initiativene vellykkede fordi politikere og diplomater ikke kjenner til dem og derfor ikke kan protestere mot forskningen. For politikere og diplomater på begge sider protesterer når de blir involvert. Fra tørken som rammet Cuba i 1998 og til orkanen Katrina som rammet USA i 2005, har de to landene hatt gode muligheter for å utøve katastrofediplomati. Men i samtlige hendelser har lederen i det rammede landet arbeidet i motsatt retning.

Et liknende mønster ser vi på den andre siden av kloden. Sykloner som har rasert deler av India, har knapt nok påvirket forholdet mellom India og Pakistan, heller ikke etter hendelser som i mai 1999 da pakistanske myndigheter reddet indiske fiskere fra Gujarat etter en storm. Problemet med å administrere nødhjelp i forbindelse med syklonen som rammet østlige Pakistan i 1970, ble en utløser for frihetskampen som resulterte i staten Bangladesh. Og hvis vi ser bort fra klima og værhendelser, bidro jordskjelv som rammet Sør-Asia i 2001 og 2005, til at India og Pakistan for en korte perioder snakket sammen. Men har ikke medvirket til den tilnærmingen vi ser i dag.

Vi kan få se eksempler på vellykket diplomati som følge av katastrofer – enten det er klimarelaterte katastrofer eller andre typer katastrofer. Et etisk spørsmål gjenstår: Bør katastrofediplomati tilstrebes? Er det rimelig å knytte katastrofer til fred? Både krig, fattigdom, undertrykkelse og urettferdighet bidrar til sårbarhet overfor katastrofer. Derfor har vi ikke annet valg enn å arbeide med å redusere både sårbarhet og konflikter samtidig.